Böyük düha sahibi, görkəmli dövlət xadimi, mahir pedaqoq, XX əsr Azərbaycan tibb elmi, tibb təhsili və səhiyyəsinin təşkilinin banilərindən biri, Azərbaycan Respublikasının əməkdar həkimi, tibb elmləri doktoru, professor Əziz Məmmədkərim oğlu Əliyevin doğum gününü bugünümüzdən 110 illik bir məsafə ayırır. Məsafə artdıqca Əziz Əliyevin böyüklüyü gözlərimiz önündə daha da möhtəşəmləşir. On il bundan əvvəl Əziz Əliyevin anadan olmasının 100 illik yubileyinin dövlət səviyyəsində keçirilməsi haqqında ulu öndər Heydər Əliyev sərəncam imzalamışdı və həmin yubiley ümummilli liderin iştirakı və rəhbərliyi altında təntənəli surətdə qeyd edilmişdi. O vaxt Heydər Əliyev yubiley təntənəsində geniş nitq söyləmiş, Əziz Əliyevin fəaliyyətinin ayrı-ayrı məqamlarından söhbət açmışdı. Tarixə qızıl hərflərlə yazılan həmin günlərin major akkordları indi də səslənməkdədir. Bu günlər Əziz Əliyevin 110 illik yubileyi ölkəmizdə ulu öndərin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə keçirilir.

Əziz Əliyev - 110

O, bəşərilik zirvəsinə yüksələn şəxsiyyət idi

2006-cı il dekabr ayının 5-də ölkə rəhbərinin Əziz Əliyevin doğum gününün 110 illik yubileyinin dövlət səviyyəsində keçirilməsi haqqında imzaladığı sərəncam hamının ürəyincə olmuşdur.

Uzun illər Azərbaycan Tibb Universitetinin və Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun rektoru, Elmi-Tədqiqat Travmatologiya və Ortopediya İnstitutunun direktoru, Azərbaycan Respublikasının xalq səhiyyə komissarı, Azərbaycan KP MK-nın katibi, Dağıstan MSSR Vilayət Partiya Komitəsinin birinci katibi və başqa yüksək vəzifələrdə çalışmış Əziz Əliyev 1897-ci il yanvar ayının 1-də qədim Azərbaycan torpağının İrəvan quberniyasının Hamamlı kəndində anadan olmuşdur. Atası Məmmədkərim Kərbəlayi Qurbanəli oğlu kənd işləri ilə məşğul idi, bəy nəslindən olan anası Zəhra xanım isə evdar qadın idi.

Əziz Əliyev 8 yaşında ikən rus-tatar (Azərbaycan) məktəbində oxuyub və ibtidai təhsilini həmin məktəbdə alıb. Lakin burada verilən təhsil Əziz Əliyevi qane etməyib və o, 1908-ci ildə İrəvandakı gimnaziyaya daxil olub, 1917-ci ildə buranı bütün fənlər üzrə əla qiymətlərlə başa çatdırıb. Maddi cəhətdən təhsilini davam etdirmək imkanı olmayan Əziz Əliyev məktubla Bakı milyonçusu, xeyriyyəçi Hacı Zeynalabdin Tağıyevə müraciət edib və tezliklə ondan həmin vaxt üçün kifayət qədər dəyərli vəsait hesab olunan 300 manat alıb. Elə həmin il o bu vəsaitin hesabına Sankt-Peterburqa gedib və tələbkar alimlərin iştirakı ilə aparılan müsabiqədən müvəffəqiyyətlə keçərək Rusiyanın ən öncül ali tibb müəssisələrindən sayılan Hərbi Tibb Akademiyasına daxil olub.

Ə.Əliyev elə birinci kursun əvvəllərindən Hərbi Tibb Akademiyasında təhsil almaqla bərabər, boş vaxtlarında Sankt-Peterburqda səpkili yatalaqla mübarizə əleyhinə təşkil edilmiş dezinfeksiya-təmir briqadasında işə düzəlib. Aldığı maaşla həm özünün minimal güzəranını təmin edib, həm də valideynlərinə yardım göstərib. 1918-ci ildə Əziz Əliyevin atası vəfat edib. O vaxtlar anasına və kiçik qardaşına xalası Qədimbəyova himayədarlıq edirdi.

Əziz Əliyev 1918-ci il iyun ayının yay tətilini evlərində keçirmək üçün İrəvana gəlib. Lakin burada dəhşətli mənzərə ilə üzləşib. Erməni daşnaklarının amansız qəddarlıqlarına tab gətirməyib ailəsi ilə birlikdə çətinliklə Naxçıvanın Şərur rayonuna keçə bilib (tarixi mənbələrə görə, o zaman İrəvandakı əhalinin böyük əksəriyyətini azərbaycanlılar təşkil edirdi). Bir müddət Şərurda qaldıqdan sonra anasını və qardaşını Şahtaxtı kəndinə aparıb. Ailənin ağır vəziyyəti və ermənilərin törətdikləri qırğınların fəlakətli nəticələri Əziz Əliyevi Sankt-Peterburqa qayıtmaq, təhsilini davam etdirmək imkanından məhrum edib. 1920-ci ilin may ayında İrəvanda məskən salmış daşnak qoşunları şimaldan gələn bolşevik havadarlarının birbaşa dəstəyi ilə silahlı hücuma keçərək Şərur rayonunu, o cümlədən Şahtaxtı kəndini yerlə yeksan edərək amansız qırğınlar törədiblər. Qanlı qırğından salamat çıxa bilən və didərgin düşən Şahtaxtı əhalisi, o cümlədən Əziz Əliyevin ailəsi erməni zülmünə tab gətirməyərək Arazı keçib və Cənubi Azərbaycanın Ərəblər kəndində daldalanıb. Ə.Əliyev tibbi xidmətini burada da davam etdirib və həkim köməkçisi kimi çalışaraq əhaliyə lazımi yardımlar göstərib.

Anası 1920-ci ildə Ərəblər kəndində vəfat edib. 1921-ci ilin iyun ayında onlar, nəhayət, Şahtaxtı kəndinə qayıda biliblər və Əziz Əliyev 1923-cü ilin may ayına qədər kənddə orta tibb işçisi, həkim köməkçisi kimi çalışıb.

1923-cü ilin mayında Əziz Əliyev Bakıya köçüb. Bu andan etibarən onun həyatının yeni mərhələsi başlanıb. Bakıda ilk vaxtlar Azərbaycan SSR Xalq Komissarları Şurasında iş icraçısı, həmin idarənin ümumi şöbə müdirinin müavini, katibin müavini və nəhayət, respublika Xalq Komissarlığı Şurasının katibi vəzifəsini icra edib. O bu çətin və məsuliyyətli vəzifələrdə çalışmaqla yanaşı, 1923-cü ildən etibarən yarımçıq qalmış ali tibb təhsilini də BDU-nun tibb fakültəsində böyük uğurla davam etdirib. O, 1927-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin tibb fakültəsini bitirib və Daxili xəstəliklər kafedrasında saxlanılıb. Əziz Əliyev həmin kafedrada əvvəl ordinator, sonra isə aspirant, assistent və dosent kimi fəaliyyət göstərib. O, eyni zamanda təhsil aldığı universitetin partiya təşkilatında işə cəlb olunub və xeyli vaxt orada çalışıb. 1929-1932-ci illərdə Azərbaycan Klinik İnstitutunun rektoru vəzifəsinə təyin olunub.

Əziz Əliyev İkinci dünya müharibəsindən həm əvvəlki, həm də sonrakı illərdə Azərbaycanda səhiyyənin təşkili məsələsinə xüsusi diqqət yetirib və onun bu sahədəki əvəzsiz xidmətləri tarixə qızıl hərflərlə həkk olunub. O, Xalq Səhiyyə Komissarlığı müalicə şöbəsinin müdiri, Bakı səhiyyə şöbəsinin müdiri, Xalq Səhiyyə Komissarlığında müavin, xalq səhiyyə komissarı və digər vəzifələrdə çalışarkən respublikanın bütün rayonlarını qarış-qarış gəzib, bu sahədə problemlərin aradan qaldırılması üçün əməli tədbirlər görüb. Həm özünə, həm də başqalarına qarşı son dərəcə tələbkar olan Əziz Əliyev bütün həyatı boyu ölkəmizdə tibb elminin inkişafına, yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasına çalışıb və həmişə də istəyinə nail olub.

Azərbaycanın bütün həkimlərinin ustad müəllimi hesab edilən görkəmli alimin həyatının Azərbaycan Tibb Universiteti (Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutu) ilə bağlı parlaq səhifələri respublikanın tibb ictimaiyyəti, səhiyyə işçiləri, professor-müəllim heyəti və tələbə kollektivi üçün nümunə olacaq böyük bir ömür yoludur.

1930-cu il iyun ayının 19-da Bakı Dövlət Universitetinin tibb fakültəsinin bazası əsasında Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun yaradılması və bundan sonrakı çətin mərhələlərdə instituta rəhbərlik etmək böyük cəsarət tələb edirdi. Əziz Əliyev bu illərdə ADTİ-nin yaradılmasının təşkilati işlərinin yerinə yetirilməsində mühüm rol oynayan əsas simalardan biri olub və 1932-ci il iyunun 1-dən etibarən həmin institutun rektoru vəzifəsində çalışmağa razılıq verib. Həmin illərdə bir tərəfdən respublikada yüksək ixtisaslı həkimlərin hazırlanmasına ciddi ehtiyac duyulması, digər tərəfdən də onların hazırlığını təmin edə bilən kadr çatışmazlığı, Azərbaycan dilində tibbin bütün sahələri üzrə dərslik və dərs vəsaitlərinin yoxluğu, tədris bazalarının zəifliyi, kitab fondunun lazımi səviyyəyə çatdırılmaması, institutun özünün nəşriyyatının olmaması və digər məsələlər təhsil ocağının rektorunun işinə böyük maneələr törədirdi. Bu problemlərin aradan qaldırılması üçün o, rahatlıq bilmədən çalışıb. Həmin dövrdə Tibb İnstitutu inkişaf edərək formalaşırdı.

Əziz Əliyev 1934-cü il mart ayının 30-da respublikamızda səhiyyə işlərini canlandırmaq məqsədilə Bakı Şəhər Səhiyyə Şöbəsinin müdiri təyin edilib. Ancaq az keçməmiş, 1935-ci il yanvarın 14-də Azərbaycanda yüksəkixtisaslı milli tibb kadrlarının hazırlığını gücləndirmək məqsədilə o, yenidən ADTİ-nin rektoru vəzifəsinə qaytarılıb. ADTİ-yə rektor təyin edildikdən az sonra onun rəhbərliyi altında həlli vacib sayılan bütün məsələlər üçün geniş tədbirlər planı hazırlanıb. O, azərbaycanlı kadrları işə cəlb edərək onların fəaliyyət dairəsini genişləndirib və ana dilində dərsliklər, dərs vəsaitləri, monoqrafiya və tövsiyələr yazılmasına nail olub. 1932-1935-ci illər ərzində Əziz Əliyevin rəhbərliyi altında əməkdaşlar tərəfindən Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə 45 adda dərslik və dərs vəsaiti tərtib edilərək tibb təhsili alan tələbələrin ixtiyarına verilib. Bu o dövrün texniki imkanları üçün çox böyük göstərici idi. Ə.Əliyevin təşəbbüsü və hünərpərvərliyi ilə işıq üzü görən əsərlərdən onun özünün "Klinik analizlər" kitabı, K.Ə.Balakişiyevin "İnsanın normal anatomiyası", M.Qəniyevin "Mikrobiologiya kursu", C.Hüseynovun "Patoloji anatomiya", Y.Qazıyevin "Ağciyər vərəmi", Ü.Musabəyovanın "Göz xəstəlikləri", Ə.Talışinskinin "Travmatologiya", Q.Səfərov və Ə.Həsənovun "Bioloji kimya" və digər dərsliklər, eləcə də M.A.Mirqasımovun, M.A.Topçubaşovun, M.M.Mirsəlimovun, M.Ə.Əfəndiyevin, Z.M.Məmmədovun və başqalarının çap olunan əsərləri Azərbaycanın tibb tarixində ən qiymətli nəşrlərdəndir. Fərəhli haldır ki, bu kitablar indi də öz dəyərini saxlayır və onların hər birinin işıq üzü görməsində Əziz Əliyevin müstəsna rolu olub. Əziz Əliyev qısa müddətdə başqa dillərdə alternativi olmayan tibbi kitablardan ən vaciblərinin Azərbaycan dilinə tərcüməsinə nail olub. Onun təşəbbüsü ilə İ.Berberinin "Boğaz, burun, qulaq xəstəlikləri", A.Qaltıçinin "Uşaq xəstəlikləri", V.Skvortsovun "Farmakologiya kursu", E.Freyzeldin "Histologiya" adlı kitabları və digər müəlliflərin dərslikləri Azərbaycan dilinə tərcümə olunub. Ümumiyyətlə, 1930-1945-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun əməkdaşları tərəfindən 80 adda dərslik və dərs vəsaiti nəşr olunub ki, onun da 55-i Əziz Əliyevin instituta rəhbərlik etdiyi 5 il ərzindəki yaradıcı və məhsuldar dövrə təsadüf edir.

Professor Ə.Əliyev Azərbaycan Tibb Universitetinin əsaslı kitabxanasının təşkilatçısı və yaradıcısı olub. Onun qurduğu tibbi kitabxana unikal kitabxanaya çevrilib və ehtiyacı olanların hamısı istədiyi vaxt onlardan istifadə edə bilib.

Əziz Əliyev, ümumiyyətlə, bütün fəaliyyəti dövründə tibb nəşriyyatı yaratmağın, onu təkmilləşdirmək və inkişaf etdirməyin yolları haqqında düşünüb. O, bu sahədəki ideyalarını tədricən həyata keçirməyə başlayıb və institut kollektivinin köməyi ilə "Tibb nəşriyyatı" yaradıb. Professorun təşəbbüsü ilə ilk dəfə "Praktiki və nəzəri tibb jurnalı"nın nəşri əsaslı surətdə təkmilləşdirilib. 1933-cü ildə o, jurnalın Baş redaktoru təyin edilib. 1933-cü ildə Əziz Əliyevin təşəbbüsü ilə Tibb İnstitutunda "Tibb kadrları uğrunda" adlı çoxtirajlı qəzetin çapı qaydaya salınıb. Hazırda bu qəzet "Təbib" adı ilə Azərbaycan Tibb Universitetində çap olunmaqdadır.

Ə.Əliyev hansı ictimai, inzibati, təşkilati işdə çalışsa da, elmi axtarışlarını bir an belə dayandırmayıb. O, institutu bitirəndən iki il sonra 1929-cu ildə namizədlik, 5 il sonra isə doktorluq dissertasiyasını müdafiə edib. Əziz Əliyevin doktorluq dissertasiyası Azərbaycanda ilk dəfə olaraq SSRİ Elmlər Akademiyasının, ÜİLKGİ Mərkəzi Komitəsinin mükafatına layiq görülən dəyərli elmi iş idi. Əziz Əliyev 1941-ci il mayın 13-də (Azərbaycan SSR xalq səhiyyə komissarı işləyərkən) SSRİ Elmlər Akademiyasının Azərbaycan filialının rəyasət heyəti nəzdində təşkil edilmiş elmi şuranın üzvü, 1956-cı ildə isə professor vəzifəsinə seçilib və həmin ildə də professor elmi adı təsdiq olunub.

Əziz Əliyevin "Klinik analizlər" adlı dərsliyi tələbələr və gənc həkimlər tərəfindən rəğbətlə qarşılanıb. Onun bir neçə elmi əsəri "Azərbaycan Tibb Jurnalı"nda çap edilib. Bunların ilk illərdə çap olunanlarına "Həzm zamanı qanın xloridləri" (1928), "Malyariyanın Karno metodu ilə müalicəsi" (1932), "Klinik analizlər üzrə rəhbərlik" (1933) və sairə aiddir. Əziz Əliyev uzun müddət eksperimental nefritin öyrənilməsi problemi ilə məşğul olub, elmi işlərinin əsas məğzini bu istiqamətə yönəldib. Ə.Əliyev məharətlə elmi işlərini pedaqoji işlərlə uzlaşdıra bilib və fakültə terapiyası kafedrasında pedaqoji fəaliyyətini davam etdirib. Belə ki, o, 1 noyabr 1927-ci ildə ADU-nun Diaqnostika kafedrasında ordinator və aspirant, 17 oktyabr 1930-cu ildən isə yenicə təşkil edilmiş Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun birinci terapiya və diyar patologiyası kafedrasında assistent və dosent vəzifələrində çalışıb.

Əziz Əliyevin Tibb İnstitutuna rəhbərlik etdiyi dövrdə 11 doktorluq və xeyli namizədlik dissertasiyası müdafiə edilib. Professorun təşəbbüsü ilə kafedraların nəzdində təsis edilmiş aspiranturada 4 il ərzində 30 tibb elmləri namizədi hazırlanıb. Onlardan 19-u milli kadr olub. O, tibb sahəsi üzrə milli kadr hazırlığını daim ön plana çəkib və onların yetişmələrində müstəsna rol oynayıb. Əziz Əliyev Tibb İnstitutunda təhsil alan tələbələrin həyatı ilə dərindən maraqlanır, gənclərlə bağlı problemlər onu ciddi düşündürürdü. 1933-cü ildə Əziz Əliyevin təklifi, təşəbbüsü və bilavasitə iştirakı ilə "Tibb şəhərciyi"nin inşasına başlanılıb. Sonralar həmin şəhərcikdə tələbə yataqxanaları ilə birlikdə nəzəri kafedralar üçün tədris korpusları da tikilib və bu iş ulu öndər Heydər Əliyevin ölkəmizə başçılıq etdiyi dövrdə uğurla başa çatdırılıb.

1933-1934-cü illərdə ölkədə çörək qıtlığı yarandığından tələbələrin güzəranı xeyli ağırlaşıb. Əziz Əliyevin qayğısı sayəsində "Azad qadın" heykəlinin yaxınlığındakı orta məktəbin birinci mərtəbəsində tələbə yeməkxanası təşkil edilib. O, tələbələrə gündə 500-600 qram çörəklə bərabər pulsuz yemək verdirib və onları aclıqdan xilas edib. Əziz Əliyev Tibb İnstitutunda rektorluq fondu yaradıb və həmin fondun hesabına ehtiyacı olan əlaçı tələbələrə hər il pal-paltar, ayaqqabı aldırarmış ki, bu da, bir növ, gəncləri yaxşı oxumağa sövq edərdi.

Ə.Əliyev hər il Tibb İnstitutunun son kurs tələbələrinin ən bacarıqlılarını Moskvanın və Sankt-Peterburqun məşhur ali tibb məktəblərinə ezam edər, onlara təcrübə toplamaları üçün əlverişli şərait yaradardı. Belə vaxtlarda o özünü hərtərəfli xeyriyyəçi kimi aparar, xaricə gedən tələbələrə pul yardımı edər, onları öz hesabına geyindirərdi. Həmin gənclərin əksəriyyəti sonralar tibbin müxtəlif sahələrində məşhur alim kimi formalaşaraq müəllimlərinin yolunu davam etdiriblər.

1936-1940-cı illərdə ölkəmizdə görkəmli alimin fəal iştirakı ilə malyariya və traxomaya qarşı mübarizəyə başlanılıb. Bacarıqla həyata keçirilən ciddi tədbirlər sayəsində respublikada tüğyan edən bu dəhşətli xəstəliklərin kökü kəsilib. Əziz Əliyevin başçılığı ilə ölkədə xüsusi dispanserlər, şəhər və kəndlərdə 50 yerlik göz xəstəxanaları açılıb.

Əziz Əliyev İkinci dünya müharibəsi illərində alay polkovniki rütbəsində sovet əsgərləri ilə birlikdə siyasi rəhbər kimi Cənubi Azərbaycana yollanıb. Təbrizdə, Urmiyədə, Ərdəbildə, Mərənddə, Zəncanda olub. Onunla gedən və mədəni-maarif işi ilə məşğul olan ziyalılardan Süleyman Rüstəm, Osman Sarıvəlli, Qılman Musayev, Ənvər Məmmədxanlı, İsrafil Nəzərov, Əhəd Bağırzadə, Qulam Məmmədli, Mehdixan Vəkilov, Cabbar Məcnunbəyov "Vətən yolunda" qəzetinin redaksiyasında fəaliyyət göstəriblər. Əziz Əliyev Cənubi Azərbaycanda İmran Qasımov, Rəsul Rza, Mehbalı Əmiraslanov və başqaları ilə yaxın təmasda olub. Onlar Azərbaycanın ağrılarını ürəklərində çəkərək vətən üçün fədakarcasına çalışıblar.

Əziz Əliyevin fəaliyyət dairəsi olduqca rəngarəng və çoxcəhətli olub. O, müəyyən müddətdə Bakı Dövlət Universitetinin rektoru vəzifəsində çalışıb. Akademik M.Topçubaşov haqlı olaraq yazırdı ki, "Əziz, Aşıq Ələsgər demişkən, "hər elmdən hali" idi. Onun hansı institutu bitirdiyini müəyyənləşdirmək çətin idi. Əziz Əliyev bütün sahələrdə özünü yüksək səviyyəli mütəxəssis kimi göstərə bilirdi".

Əziz Əliyev 1941-1942-ci illərdə Azərbaycan KP MK-nın katibi, 1942-1948-ci illərdə isə Dağıstan MSSR Vilayət Partiya Komitəsinin birinci katibi vəzifələrində çalışaraq özünü bacarıqlı dövlət xadimi kimi göstərə bilib. O, 1949-1950-ci illərdə Moskvada ÜİK (b) P MK-nın inspektoru, 1950-1951-ci illərdə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini, sonrakı illərdə Azərbaycan SSR Elmi-Tədqiqat Ortopediya və Bərpa Cərrahlığı İnstitutunun direktoru, həmçinin Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun rektoru vəzifələrində işləyib. Ə.Əliyev I-II çağırış SSRİ Ali Sovetinin deputatı seçilib. O, həmçinin Azərbaycan SSR Ali Sovetinin I-III çağırış, Dağıstan MSSR Ali Sovetinin II çağırış deputatı olub.

Əziz Əliyevin vətən və xalq qarşısındakı misilsiz xidmətləri görkəmli həkim və alim, əla səhiyyə təşkilatçısı və səriştəli rəhbər və təcrübəli dövlət xadimi kimi yüksək qiymətləndirilib. O, iki dəfə Lenin ordeni, Qırmızı Əmək Bayrağı ordeni, I dərəcəli Vətən müharibəsi ordeni, "Səhiyyə əlaçısı" döş nişanı, bir çox medallar, o cümlədən 1948-ci ildə "Moskvanın yaranmasının 800 illik xatirə medalı" və çoxsaylı fəxri fərmanlarla təltif edilib.

Dağıstanda işləyərkən Dağıstan zəhmətkeşləri Əziz Əliyevə üzərində onun əksi həkk olunan xüsusi medalyon bağışlayıb və bu, xalq məhəbbətindən doğan ali duyğuların təntənəsinə çevrilib. Həmin medalyon Azərbaycanın Tarix muzeyində mühafizə olunub saxlanılır. 1960-cı ildə Əziz Əliyevə "Azərbaycan SSR əməkdar həkimi" fəxri adı verilib. Bir müddət rektor kimi fəaliyyət göstərdiyi Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutu, Bakının mərkəzi küçələrindən biri, Mahaçqalada bir küçə bu görkəmli dövlət və elm xadiminin adını daşıyır.

Professor Əziz Əliyevin sevimli həyat yoldaşı Leyli xanımla birgə böyütdükləri mehriban övladları valideyn tərbiyəsinə layiq və sadiq övladlar olmuşlar. Ən şərəflisi və əhəmiyyətlisi də odur ki, onlar atalarının himayəsinə arxalanmadan, heç kimdən kömək gözləmədən öz istedadları, bacarıqları hesabına ucalıb və hər biri öz peşəsi sahəsində uğurlu nailiyyətlər qazanıblar.

Əziz Əliyevin əbədi heykəli xalqın qəlbində çoxdan ucaldılıb. Bunu İmran Qasımovun, Süleyman Rüstəmin, Mustafa bəy Topçubaşovun, Mirzə İbrahimovun, Rəsul Həmzətovun, Baxış Qəhrəmanovun, Abdulla Quliyevin, Həmid Rüstəmovun, M.S.Umaxanovun, Əhməd Musayevin, N.İ.Trufanovun, Əbdülvahab Süleymanovun, Həsən İsazadənin, Nəriman Əliyevin, Zəhra Quliyevanın, həmçinin Qurban Əliyevin, Böyükkişi Ağayevin, Həsən Sultanovun, Leyla Kərimovanın və başqalarının Əziz Əliyev haqqındakı xatirələrində də aydın müşahidə etmək olar. Akademik M.Topçubaşov Əziz Əliyev haqqında xatirələrində yazır: "Qəribə oğlan idi Əziz. Təhsildə, əxlaqda, mülayimlikdə, xeyirxahlıqda, işgüzarlıqda tayı-bərabəri yox idi. Təbabətin atası Hippokrat elə bil həkim haqqında andı onun kimilərinə baxıb yazmışdır".

Bəli, onun kimi oğullar dünyaya hər zaman gəlmir. Onun kimi oğullar Azərbaycanı yaşadır. Onun kimi oğulları Azərbaycan yaşadır və daim yaşadacaqdır!

1998-ci il may ayının 14-də dövlət səviyyəsində Əziz Əliyevin anadan olmasının 100 illik yubileyi keçirilərkən yubiley təntənələrində çıxış edən ümummilli liderimiz Heydər Əliyev Əziz Əliyevin zəngin həyat yolunun və dəyərli yaradıcılığının bizə məlum olmayan məqamlarının incəliklərindən ətraflı söhbət açmışdı. Bir müddət repressiyaya məruz qalmış Əziz Əliyevin dözümü, polad iradəsinin mətin cizgiləri gözlərimiz önündə canlanmışdı. XX əsrin 30-cu illərinin ağır repressiya illərində Azərbaycanda milli həkim kadrlarının böyük bir dəstəsini səbəbsiz işgəncələrdən, vaxtsız ölümdən xilas etmiş Əziz Əliyevin özü 50-ci illərin əvvəllərində haqsız olaraq təqiblərə məruz qalmışdır. Bu haqda danışarkən ulu öndər demişdir: "Əziz Əliyev mənə danışırdı ki, o, 1938-ci il repressiyalarından möcüzə nəticəsində xilas olmuşdur. Onu sonralar, 50-ci illərin əvvəllərində repressiya etdilər. İşdən çıxarıb Ortopediya və Bərpa Cərrahiyyəsi İnstitutunun direktoru təyin etdilər, amma tezliklə bu vəzifədən də çıxardılar. Professoru, elmlər doktorunu, bu qədər xidmətləri olan bir insanı Sabunçu xəstəxanasına adi həkim göndərdilər və o, üç il orada işlədi. Lakin xoşbəxtlikdən bu, uzun sürmədi və o, yenidən öz layiqli qiymətini aldı, onun əvvəlki şan-şöhrəti özünə qaytarıldı".

Ümummilli lider Heydər Əliyev Əziz Əliyevin yubiley gecəsində çıxış edərkən alimə xas olan xüsusiyyətlərin incəliklərinə yaxşı bələd olduğunu söyləmiş və onun insani keyfiyyətlərindən danışmışdır: "Azərbaycanda və Dağıstanda işlədiyi illərdə o, elm xadimləri ilə sıx təmasda olurdu. Bütün tibb professorları onun dostları idi, onların çoxunu o hazırlayıb irəli çəkmişdi. Azərbaycan incəsənəti və ədəbiyyatının Üzeyir Hacıbəyov, Müslüm Maqomayev, Bülbül, Niyazi, Səməd Vurğun, Süleyman Rüstəm, Qara Qarayev və bir çox başqaları kimi görkəmli xadimlərilə onun çox yaxın, mehriban, ailəvi münasibətləri vardı. Bütün bunlar ona görə olurdu ki, o, çox ziyalı bir adam idi, yüksək səviyyədə savadlı, mədəni adam olduğuna görə həmişə məhz bu mühitlə təmasda olmağa çalışırdı. Həmin adamlar da onunla yaxın olmaq istəyirdilər. O, hər cəhətdən gözəl insan idi".

Əziz Əliyev bir evə, bir ailəyə, bir ölkəyə sığmayan bəşəri bir şəxsiyyətdir. O, dünyanın bütün tərəqqipərvər xalqlarına eyni hörmət və məhəbbətlə yanaşan humanist insan idi. Ona görə də təkcə Azərbaycan xalqı deyil, onunla təmasda olan bütün xalqların nümayəndələri bu böyük insana hörmət və məhəbbət hissləri bəsləyir. Görkəmli dövlət xadimi həyatının bütün mərhələlərində, bütün anlarında bəşəri duyğularla yaşayan, insanlara bəşəri xeyirxahlıqlar göstərərək bəşərilik rəmzinə çevrilmiş, bəşərilik zirvəsinə yüksəlmişdir.

Son dərəcə çətin, eyni zamanda şərəfli bir ömür yaşayan, keşməkeşli yollardan keçib zirvələrə yüksələn Əziz Əliyev Azərbaycan səhiyyəsində, Azərbaycanın tibb aləmində əbədiyaşarlıq qazanmış şəxsiyyətdir. Onun parlaq ömür yolu gənclərimizə örnək, gələcəyimizə çıraqdır. Əziz Əliyevin anadan olmasının 110 illik yubileyi müstəqil ölkəmizin hər yerində ruh yüksəkliyi ilə qeyd olunur. Çünki bu müstəqilliyin kökləri öz şirəsini Əziz Əliyev kimi korifeylərin xidmətlərinin uğurlu nəticələrindən alır.

Oqtay ŞİRƏLİYEV,
səhiyyə naziri, professor

Əhliman ƏMİRASLANOV,
akademik, SSRİ Dövlət mükafatı laureatı